ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Ө. Әбдиманұлы
А.Б. Темірболат
А.Б. Абдулина
Ш.А. Шортанбаев

ХХ ҒАСЫРДЫҢ ЕКІНШІ ЖАРТЫСЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ РОМАНДАРЫНДАҒЫ ТӘУЕЛСІЗДІК ИДЕЯСЫ ЖӘНЕ ТҰЛҒА БЕЙНЕСІ

Алматы
«Қазақ университеті»
2014

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3(5қаз)
Ж 66

Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті филология, әдебиеттану және әлем тілдері факультетінің Ғылыми кеңесі шешімімен ұсынылған

МҚ1958 «XX-XXI ғасыр басындағы қазақ романындағы тәуелсіздік идеясы және тұлғаның зияткерлік-инновациялық әлеуеті» ғылыми жоба бойынша дайындалған

Жалпы редакциясын басқарған
ф.ғ.д., профессор *Ө. Әбдиманұлы*

Пікір жазғандар:
филология ғылымдарының докторы, профессор ***А. Жақсылықов***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***З. Сейітжанов***
филология ғылымдарының докторы, профессор ***Н. Ақыш***

Ж 66 **XX ғасырдың** екінші жартысындағы қазақ романдарындағы тәуелсіздік идеясы және тұлға бейнесі / Ө. Әбдиманұлы, А.Б. Темірболат, А.Б. Абдулина, Ш.А. Шортанбаев. – Алматы: Қазақ университеті, 2014. – 180 б.
ISBN 978-601-04-0628-5

Бұл еңбекте өткен ғасырдың 50-90 жылдары ұлт романдары, ондағы тәуелсіздік идеясы талданады. Сондай-ақ ұжымдық монографияда осы кезеңдегі қазақ қаламгерлерінің роман жанрындағы шығармашылық ізденістері, жаңашыл талпыныстары мен авторлық ұстанымдары, тәуелсіздік идеясын тұлғаның жаңартпалы болмысы арқылы ашудағы жетістіктері сараланады. Еңбекте XX ғасырдың екінші жартысындағы қазақ қаламгерлерінің романдарындағы кейіпкерлердің болмысын және олардың зияткерлік әлеуетін, жаңашыл тұлғасын зерделеу, жүйелеу, зерттеу мәселелеріне ерекше мән берілген.

Монографиялық зерттеу филология факультеттерінің оқытушылары мен докоранттарына, магистранттары мен студенттеріне, жалпы әдебиет сүйер қауымға арналған.

ӘОЖ 821.512.122.0
КБЖ 83.3(5қаз)

ISBN 978-601-04-0628-5

© Авторлық ұжым, 2014
© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2014

5 ҚАЗАҚ РОМАНДАРЫНДАҒЫ КЕЙІПКЕР БОЛМЫСЫН ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК ӘЛЕУЕТІН ЗЕРДЕЛЕУ ТӘСІЛДЕРІ

Әдеби үдерістегі прозаның стильдік-көркемдік жүйесіндегі жаңашыл ізденістердің пішін жағынан ғана емес, тақырыптық-мазмұндық тұрғыдан да жетіліп, тарамдалып, толыға түсуі әсіресе, өткен ғасырдың жетпісінші-сексенінші жылдары дүниеге келген роман жанрынан анық сезіледі. Қоғам мен қоршаған ортадағы қалыптасқан күрделі, терең, күрмеуі мол қайшылықтар мен қатпары мол рухани-адамгершілік дүниелер, адам мен табиғат арақатынасы, тұлға концепциясы, кейіпкердің рухани әлемі т.б. мәселелер роман жанрының жүгін ауырлатып қана қоймай, уақыт туындатқан осынау міндеттерді абыроймен атқару қоса жүктелгені ақиқат. Қазақ қаламгерлері өздеріне жүктелген парызды терең сезініп, шығармаларында ұлт мүддесіне, руханияты мен әдебиетіне адалдық танытып, рухани және ұлттық құндылықтарымызды жалпыадамзаттық құндылықтар деңгейімен иық тірестіре алатын биікке көтеруге аянбай атсалысты. Қоғамдағы жаңару мен қайта құрулар адам санасына қашалықты өзгеріс әкелетіні анық болса, әдебиеттегі көркемдік ізденістер мен жаңаша пайымдаулар да табыссыз болған жоқ. Әсіресе, роман жанрындағы жаңашыл, көркемдік ізденістер мен жетістіктерді адам тұлғасының жан-жақты сомдалуынан, кейіпкердің ой-санасындағы ілгерілеуінен, тұлға әлеуетінің өзгеше сипатта бейнеленуінен, тыныс-тіршілігіндегі іс-әрекеттердің шынайы болмысынан, мінез-құлық өзгерісінен, рухани келбеті мен парасатты болмыс-бітімінен, қоршаған орта мен табиғатқа көзқарас дүниетанымынан зерделеп, бәрінен де бұрын қаламгерлердің суреткерлік шеберлігінің толысып, тереңдей түскенінен анық

МАЗМҰНЫ

Кіріспе 3

Әбдиманұлы Ө.
1. ХХ ғасырдың екінші жартысындағы қазақ тарихи романдарындағы тәуелсіздік идеясының көрініс табуы 8

Әбдиманұлы Ө.
2. 1950-1990 жылдардағы қазақ романдарындағы тұлға әлеуеті бейнеленуін қалыптастырудағы жаңашыл көркемдік ізденістер 55

Темірболат А.Б.
3. Тенденции развития жанра романа в казахской литературе второй половины XX века 78

Абдулина А.Б.
4. Казахский роман XX века в аспекте психопоэтической репрезентации личности персонажа 118

Шортанбаев Ш.А.
5. Қазақ романдарындағы кейіпкер болмысын және олардың зияткерлік әлеуетін зерделеу тәсілдері 138

Қорытынды 174